

LO PERFIL D' UN CÉSAR ⁽¹⁾

MOLT de tart en tart apareixen en la escena del mon homes del caràcter de Napoleon Bonaparte: la dinastia del geni es molt curta, y sos elegits sols se presentan en la historia en un moment dat, rodejats de la màgica aureola de la guerra ó de la magestat terrible de fondas perturbacions socials.

Y Bonaparte apareix en la escena política de la conturbada Europa en una ocasió solemne; quan la revolució atravessava son període més crítich; quan lo canó dels coligats tronava en las fronterás, quan part de la societat aburrida y combatuda per la corrent de las més oposadas ideas, se trobava disposada á llemsarse als brassos de la dictadura, y altre part no menys vigorosa despertava al crit de guerra, y forta y entussiasta acudia á lluytar en los camps

(1) Ab molt greu publicuém sense firma aquest bellíssim article, degut á un dels oficials catalans més distingits del nostre exércit.

de batalla obrint en ells lo vast escenari en que debia apa-reixer son geni militar.

Era aquell un moment de prova pera 'l poble francès; empero 'l poble francès pródich en homes de geni, des-prés de haver fet memorablement gloriosa sa tribuna, en l' exérsit doná á Marceau, Vaudamme, Custri, Hoche, Duhesme, Kleber, Bernadotte, Jourdan, Macdonal, Mas-sena, Pichecu, Lefebre, Moreau, Dugommier, Augereau y altres; generals improvisats, alguns d' ells de pochs anys, en los qui l' amor á la gloria suplí altres condicions necessarias absolutament als que com ells tenian delluytar ab las eminencias militars d' Europa.

Y no obstant, lluytaren sens desventatja, y rodejats d' aquells etereogenis elements, que no eran los més apro-piats pera contar ab la disciplina, feren cara á la invasió, salvant la integritat del territori.

Empero aquell moment de patriótich entussiasme, aquell período verdaderament crítich per la revolució fou curt. L' espectre sanguinolent de la guerra en la frontera, las agitadas lluytas del interior en que 's delmavan las forsas de la revolució, l' orgull militar d' un poble dispo-sat á personificar la gloria en son capdill, preparavan fá-cil camí al home que abiat debia dominarlo.

En la época més trista de la revolució Bonaparte, jefe de batalló, se dona á conèixer enviant sos plans á Barras y á Carnot, després de haber demostrat son geni en las baterias que rodejaban á Tolon. Ell era qui debia reunir los restos de aquell grupo de generals republicans, fent d' ells l' estat major dels exércits, ab que debia avassallar á Europa, puig tenia sobre ells la superioritat del talent, l' entussiasme del exércit y l' ascendent que dona l' ordre redera l' agitat período de la revolució. Napoleon com-prengué sa missió y la realisá per la superioritat del geni, buscant avans en la victoria, un títol pera la dictadura. Fort en mitj de la debilitat dels partits y de la postració de la Fransa, aniquilá los restos del convencionalisme; y més fort encare per la fe en sas empresas, al llensar so-

bre Europa sa mirada de àguila vegé lo vast camp en que podia delmar las forsas vivas de la revolució, satisfent al mateix temps sa ambició ilimitada.

Sols que sens volerho, Napoleon fou l' heralt de la revolució, propagantla sos exercits per Europa montada en sos canons y envolta entre los plechs de sas banderas.

Pera compendre la potent iniciativa de son geni, la fe y 'l poderós alé que respira en sas empresas basta fullejar las planas de la moderna historia, acompanyarlo mentalment en sas empresas militars, seguir atentament sos complicats traballs, y admirar entre no escasos erros la astucia de aquell home veritablement extraordinari.

Mes en Napoleon I hi ha dos homes: lo gran capitá dels moderns temps, l' hábil estratègich, lo pol.tich, lo legislador y l' home privat; cor egoista y ánima no templada al calor de las ideas generosas que invocava devant los exercitos y los pobles. Si sos mateixos errors no haguesen traduhit aquesta veritat, vindrian á confirmarla en nostres dias las memorias de sos contemporanis.

Napoleon s' ha de admirar junt á las Pirámides, creuant las simas dels Alpes, seguit de son valent exercit, en Austerlitz, en Jena, en la Moscowa: allí s' admira al héroe. Sa estatura creix y s' ajeganta: sa elocuencia vigorosa no te igual en la historia, es una figura épica, original, magestuosa. Ja recordi á sos exercits cuaranta sigles testimonis muts de son valor; ja li mostri los alegres camps de Italia, ó salude al sol de Austerlitz y de Marengo, en la ruentor del cel de la Moscowa, Napoleon se 'ns ofereix rodejat de la deslumbradora aureola del geni. David, Gross, Horaci Vernet, Meissonnier hanr eproduhit aquella fas severa é impassible, aquell semblant pálit animat per una mirada freda y penetrant, sa mitjana estatura realsada per la mateixa sencillesa de son port; fentla ressaltar sobre un fons ennegrit per lo fum dels combats y animat per las vicisituts de la lluyta.

Y l' inspirat autor de las *Orientals*, tampoch ha deixat de prestarli lo tribut de sa admiració:

Histoire, poésie, il joint du pied vos cimes
 Eperdu, je ne puis dans ces mondes sublimes
 Remuer rien de grand sans toucher á son nom;
 Oui, quand tu m' apparais, pour le culte ou le blâme,
 Les chants volent pressés sur mes lèvres de flamme,
 Napoléon! Soleil dont je suis le Memnon!

Tu domines notre âge, ange ou démon, qu' importe?
 Ton aigle dans son vol, haletants, nous emporte.
 L' œil même qui te fuit te retrouve partout.
 Toujours dans nos tableaux tu jettes ta grande ombre;
 Toujours Napoléon, éblouissant et sombre,
 Sur le seuil du siècle est debout.

La figura del Cèssar qual nom porta nostre sigle y qual sombra se projecta sobre sa historia, te no obstant quelcom de sinistre en mitj de sa grandesa que dona á la admiració los caràcters del terror. No es fácil establir una comparació entre Napoleon y altres conquistadors. Lo diví Alexandre no pot compararse á aquest home, puig aquell héroe poch tenia de humá: sa vaga silueta llumenada per lo llamp de la poesia se destaca sobre las boyras que velan lo mon oriental; Cèssar com ell escriptor y polítich, orador y capitá, elegant y astut, ambiciós y penetrant, Cèssar al qual comenta y en certas ocasions critica pera relegarlo á un lloch inferior (1) admet per més d' un concepte lo paralelo. Com los dos habia somiat una dominació sens límits. Regná com ells sobre pobles é imperis y acabá igual que ells: son geni era son imperi. Aixís que empunyá la espasa maná y regná, penetrat de son fat.

Difícil es, no obstant, assegurar si en l' ánima de aquells conquistadors arribá á tal extrem lo cult de sí mateix. En lo carácter del modern conquistador se veu ab lo mal dissimulat afany de dominar, lo desitj menys noble de dominar humillant. Per aixó no pogué tolerar á son aprop lo més mínim senyal de rivalitat: medeix als homes y 'ls estima per sa utilitat, estudia lo secret de sas accions y las

(1) Camile Rousset.

califica per l' interés que tanquen (1); penetra sens dexarse penetrar, agoyta y escorcolla ab sa mirada tot lo que tracta de escapar á son domini y s' imposa per sa soberbia poderosa á tots los que 'l rodejan.

Lo fondo coneixement dels homes era una de las qualitats de Napoleon: Chateaubriand en las *Memorias de Ultratomba*, ha reproduhit la escena de sa primera entrevista ab lo modern César en la que 's fa patent aquesta veritat. Thiers y Comernin ho han confirmat també, concebintse així l' especial do d' elecció de que está dotat pera confiar los cárrechs més importants als homes més aposta per ells. Exigia, segons Mad. Remusat, cega sotsmissió, empero despreciant fins lo mateix afecte que inspirava. En cambi no tolerava personalitat que pogués fer-li ombra; pretenent exercir sobre quants s' hi acostavan una superioritat incontestable.

L' hábit de manar adquirit en l' exercit Napoleon lo portá á las més altas esferas de la política. Se posá per sas propias mans l' acer, y orador improvisador, convertí en tribuna sa cadira de cónsol; conduhí al Senat als veterans del exercit acostumats á obehir; y l' eco de sa veu ressoná poderós en tota la França, secundat per lo retró del canó y per los cants de la victoria.

Pera compendrer millor als altres, Napoleon fingía donarse á conèixer, arribant d' aquesta manera en lo més fondo de las intencions, y conseguint ab l' astucia lo que no conseguía ab la forsa. Empero hábil com un diplomátich, astut com tots los homes nats pera governar, Napoleon, essent un gran capitá no deixava d' esser en totas ocasions hábil polítich. «Soch lleó, deya, empero també sé tornar-me guineu.» Aquesta doble vista de son geni,

(1) «Sas opinions sobre 'ls demés homes, diu lo príncep de Metternich, se reduhían á una idea que desgraciadament adquirí per éll la forsa de un axioma. Estava persuadit que cap home cridat á la escena política, ó al comers de la vida, podia desempenyar en ella altre paper que 'l que li dictaba son interés privat. Sens negar la virtut y l' honor, assegurava que áquestos sentiments sols podian servir de guía als visionaris, als que no poden figurar ab éxit en la societat.»

necessaria al home que com éll negociava y batallava, pactava y combatia, era 'l secret de sa dominació.

Vegis aquí tot quant á est propòsit diu lo príncep de Metternich en sas *Memorias* de are poch publicadas:

«Estava dotat de un tacte particular pera coneixer los homes que podian serli útils, y descubria desde 'l primer moment en ells lo costat per hont ne podia treurer mellor partit. No olvidant empero de cercar una garantia pera sa fidelitat en un calcul interessat, tenia molta compta en lligarlos á sa mateixa sort, compromettentlos de manera que no tinguessen distints camins que seguir. Habia estudiat á fons lo carácter dels francesos y la historia de sa vida, ho ha demostrat ben clar: als parisiens sempre 'ls tractá com á noys y compará á París ab la Gran Opera. Tirantli un dia en cara las falsetats de sos botlletins, me va dir rient: «No 'ls escrich pera vos; los parisiens tot s' ho crehuen y podria contárlosi moltras altras cosas en la seguretat de que no 'n duptarian de cap.» En sas conversas privadas sovint s' entregava á diseusions históricas. Aquestas discusions descubrian en éll un coneixement imperfecte dels fets y una penetració extrema en apreciar las causas y preveure las consecuencias. De aquesta manera endevinava lo que no sabia, y donant als aconteixements y á las personas lo colorit de sa imaginació, los explicava d' una manera ingeniosa. Com tornava sempre á las mateixas citas, debia haber pres d' un limitat número d' obras, y sobre tot de resúmens los fets culminants de la historia antiga y de la historia de França. Habia depositat ab tot en sa memoria una suma no escassa de noms y de fets pera enlluernar á aquells quals estudis eran menys sólits que los seus. Los héroes privilegiats eran Alexandre, Céssar y sobre tot Carlo-Magno. La pretensió d' esser lo successor de dret y de fet de aquest lo preocupava en extrem. L' he vist engolfarse ab mí en interminables discusions cual objecte era sostenir aquesta paradoxa ab rahonaments bastant infundats: tal volta á ma condició de embaxador austriach deguí sa insistencia respecte á aquest particular.»

La llegitimitat de son poder sens cap mena de dupte era una de las cosas que preocupava á Napoleon. Lo tro- no de Fransa, deya al embaixador austriach, se trobava vuyt. Lluís XVI no sapigué mantenirshi. Si hagués estat en son lloch—á pesar dels inmensos progressos que la re- volució habia fet en la opinió durant los anteriors reg- nats—la Revolució no s' hauria realisat. Es destronat lo Rey, la República s' ensenyoreix de Fransa, y jo acabo ab ella. En aquesta série de fets, los Borbons no trobarian una base pera sa dominació. *Ma forsa es ma fortuna:* soch *nou* com l' Imperi; hi ha donchs entre mí y l' Imperi perfecta homogeneitat.»

No s' equivocá en aixó últim Napoleon. Sa forsa era son imperi; y per lo mateix acabá tan per enter en la his- toria.

Per lo que toca á sas creencias Napoleon no pot dirse que fos irreligiós, y encar que indiferent respecte á la práctica de la religió, no 's permeté sobre aquest particu- lar cap mena de burlas. Lo més possible es que la religió fos en son ánimo més que un sentiment un fí polítich; pero lo cert es que may feu traició al secret de sas creen- cias.

Dut per son caràcter práctic y previsor al estudi dels més grans problemas, rebujava tot lo abstracte y tot lo boyrós, afectant gran menyspreu per la filosofia y per los filántropos de sa época, als que calificava de visionaris. Per aixó may tolerá á son entorn las discusions de ho- mes de escola, tancant en certa época la porta dels salons en que donava sas reunions setmanals, pera estalviar-se 'l sentir parlar ab alguna expansió de assumptos filosófichs y polítichs.

La inteligencia y la forsa de intuició del home es lo que més se admira en ell. Sobri en sa conversa, tractava los assumptos desde un punt de vista superior, deixant de costat lo accidental y lo inútil y desenrotllant son pensa- ment del modo més complert y clar: sas ideas eran tant claras com sas paraulas, y sas paraulas eran sempre més apropiadas al objecte que 's tractava.

Aquestas qualitats que notaren tots los personatjes polítics que tingueren relacions ab éll, las posava més de relleu en lo consell de Estat.

Y en la práctica, com en las discussions anava també dret al objecte. Sens ser esclau de sos projectes, tenia en compte tots los cambis y modificacions que podian influir en ells pera armonisarlos ab sa mira principal. Aixó ho efectuaba axis en la política como en la guerra.

Y no obstant, los coneixements científichs de Napoleon no eran molt vastos! Empero en cambi sas poderosas facultats com suplian aquell vuyt? De aquest modo sigué á un temps y per instinct legislador, economista y gran capitá. «Tractaba de tot, diu un escriptor contemporani; de la pau, de la guerra, de sos sistemas administratius ó filosófichs, de sa diplomacia, de sa política. Dictava sas resolucions ab tal verbositat y llestesa que difícilment podia la ploma seguirlo. Sempre que se li ocorria encarregar un projecte de ley, un informe, un considerando, un discurs ben rahonat, ben meditat, ben profundo y lluminós pera 'l Senat ó pera 'l cos legislatiu, l' habia de fer la vigilia ó 'l mateix dia, algunas horas avants. Quant la redacció que li presentavan no li convenia, solia encarregar-se éll mateix de corretgírla. No li agradavan los reglaments prolixos y ampulosos, ni llarchs preàmbuls de decrets. Temia que la opinió prengués l' assumpto al revés de lo que 's volia. Per aixó tots sos decrets imperials, participan de son laconisme dominant, de sas rápidas y violentas decisions, de son aire resolut y militar.

Y com s' improvisá legislador, economista y capitá, s' improvisá orador. Admira en sas arengas per sa penetració, sa fecunditat, sa flexibilitat y sa elocuencia sempre vigorosa y sobria. Parla als soldats ab la confiança de un conquistador y son poderós alé se trasmet á sas legions que presenteixen en sos vaticinis altrás tantas victorias. ¡Quina proclama la de Italia «Privats de tot, los diu, habeu suplert á tot: grans cosas espera de vosaltres la patria. ¡Hi ha per ventura qui prefereixi tornar á las estérils si-

mas del Apení y dels Alpes, portant ab paciència las injurias de una soldadesca esclava?»—«Milan ja es nostra, exclama més tart, mes encare tenim marches forçades que fer, enemichs á qui domar, llors á recullir é injurias que venjar. Restablir lo Capitoli y las estátuas de sos héroes, despertar lo poble romá enmollit per molts sigles de esclavatje; aquesta es nostra tasca.»—Al descobrir las platjas de Alexandria: «Las legions romanas á qui algunas voltas habeu imitat, pero sens igualarlas, combatian á Cartago are en aquest mar, are en las planas de Zama.... Soldats! La Europa 'ns contempla.» Y al arribar al peu de las Piràmides: *Cuaranta sigles vos contemplan!*

¡Quin general y quin orador! Sols aixís se compren l'entusiasme, lo fanatisme, la bojeria de son exércit. En la época del imperi Napoleon ja sols los recorda sas passadas victorias: «Porteuvos com en Austerlitz, en Friedland, en Smolesko, los diu en la Moscowa; y feu que la més remota posteritat citi ab orgull lo que feu en aquest dia.» A la tornada de Elba: «Veniu á la sombra de vostras banderas: l' águila volará de campanar á campanar fins las torres de Nostra Senyora.» Y en sas postrimerías tan arrogant com elocuent: «Soldats! En Jena contra aquestos mateixos prusians avuy tan altaners, erau un contra dos, y en Montmirail un contra tres!»

Heus aquí un orador sens exemple; general que parla á sos soldats ab lo llenguatge del poble que es aficionat á las grans figuras, als recorts y á las emocions, mes que revela ademés del art del orador lo concepte profundo y desenvolt de un polítich.

Pero ja havem dit que Napoleon era un home acabat, home penetrat de son geni y dotat de totas las condicions de audacia personal, poder soberá, y talents polítichs y militars superiors als de cap altre capitá de la época moderna.

Aquesta possessió de son geni se traduhia en un menyspreu per tots quants lo rodejavan, que 'l príncep de Metternich pinta eloquentment en aquest párrafo:

«Napoleon se considerava com un ser únich en lo mon, nascut pera governarlo y dirigirlo á son capritxo: no tenia mes consideració sobre sos subordinats que la que te un mestre de taller pera sos obrers. Quant Lannes fou ferit mortalment en Asperu, los boletins del exércit feren publicar unas frases atribuidas per aquest y que han passat á la posteritat. A est propòsit Napoleon me digué: «Ja habeu llegit las paraulas que he posat en boca del general,—may pensá en tal cosa. Quant jo vas saber que pronunciá mon nom, lo vas declarar mort, perque Lannes me aborria sen·cerament y me nombrá com los ateos á Deu en lo moment de la mort: motiu pera que jo lo cregués perdut. (1) Un de aquells als que apareixia distingir era á Duroc. «Me vol, deya, com un gos á son amo». De aquestas frases se servia sempre que 'm parlá d' ell. Lo sentiment afectuós que inspirava á Berthier lo comparava al de una criada pera 'l noy. Y aquestas comparacions lluny d' esser agenas á sas teorías sobre los móvils que impulsan als homes, eran sa lógica conseqüencia: allí hont trobava altres sentiments als que no podia aplicar son càlcul de pur interés, trobava l' orígen en una especie d' instint (2).

Com se veu la figura de Napoleon se empeteix quant

(1) A propòsit de lo que aquí diu l' embaxador austriach, no deixa d' esser chocant lo que 'l mateix emperador escribia llavors:

«La pérdua del duch de Montebello que acaba de morir aquest dematí, m' ha aflagit molt. *Tot acaba aixís.*» Y elogiant sas altas qualitats: «Cada dia sobressortia més; lo vas trobar pigmeo y lo vas deixar gegant.»

«Si hagués viscut en aquestos últims temps, deya més tart, no crech que hagués faltat al deber ni al honor: era un d' aquestos homes capassos de *mudar l' aspecte de las cosas*, per son pes y per sa influencia.

(2) Veus aquí una curiosa anécdota referida per Mad. Remusat, que confirma lo dit per Metternich:

Quan Bonaparte emprengué sa expedició á Egipte, acudí á Talleyrand, qui li deixá las cantitats que li feyan falta, y que Napoleon li vá tornar més tart. En aquesta ocasió aquest degué preguntarli quin vá ser lo móvil que l' impulsá á obrar ab tanta generositat.—No ho estranyéu, li digué Talleyrand, vos vegí jove, dotat de gran carácter, animós y entusiasta, y no vaig vacilar en darvos lo que 'm demanavau; á més jo 'm trobava bastant malalt y no necessitava aquell diner.»—«No ho comprench,» contestá Napoleon; y després de una breu pausa, afegí: «De tots modos no deixá de ser una tontería.»

de mes prop se la mira: lo càlcul y l' estudi que posa en sas paraulas y fins en sos moviments, acusa als ulls dels personatjes que 'l tractaren al home improvisat, al home possehit de son paper y que 'l desempenya ab la gravetat y las pretensions de un actor desitjós de no sortir desairat. D' aquí que la mes petita contradicció l' irriti, que lo que diga la prensa inglesa 'l mortifiqui, y que la ploma de Madame Staël lo destorbe. Fins en lo mes alt punt de son poder aclamat per cinch-cents mil soldats disposats á perdre per ell la vida, Napoleon dirigeix temerós la mirada al horisont, segueix cautelós las tramas de Albion, y disposat á sacrificarho tot á sos plans, aixís sas afeccions si es que arribá á tenirne, com lo porvenir de sos súbdits, trassa ab lo puny de sa espasa los límits de las nacions que demá ha de borrar ó ha de trassar de nou.

La costum de viure concentrat, l' hábit de fer y desfer, de vénser los mes forts obstacles, l' habia fet mes sensible á totas las contrarietats, mes envejós de la ditxa agena, mes egoista y mes déspota: sa ambició se reduhia á que res escapés á son domini, lo pervenir dels pobres y la felicitat dels demés. Si concedeix un benefici es ab lo fi d' assegurar una sumissió; si inventa algun ceremonial no te altre objecte que humillar l' orgull dels demés.

En aquell cor petit res hi cabia, ni menys l' afecte dels demés que traduhia com se ha vist per instint; d' aquí sos temors y sos recels, y aquellas estretas maquinacions que tendían á rebaixar los caràcters més nobles y á malmetre per la traició los més sagrats vínculs. Son ánima negre no retrocedeix devant los medis, ben convensut, com lo polítich florentí, de que 'l fí tot ho justifica. Vol que tots lo temen y que tots se desprecien pera regnar ab més seguretat.

Imposible sembla no obstant que aquest home tan eloquent y enérgich, aquest patriota en apariencia tan entusiasta, sia lo mateix home calculador y fret en quals combinacions entren en certas ocasions móvils tan mesquins. Aquest constraste entre 'l gran capitá y l' home privat po-

sa més de relleu los defectes del segon. Be es veritat que 'l secret de aquell entussiasme estava en la adoració de sí mateix; sa mateixa elocuencia era sa divinisació devant de son exèrcit y devant de tota Europa, divinisació que 's revela en las repetidas comparacions que estableix entre sas llegendes y las del poble-rey. Aquest paraleio entre las glorias militars d' abdos pobles lo posa al nivell dels antichs conquistadors als que tracta de imitar sino de aventatjar, en cambi posa també de manifest l' eco poderós que sa veu aixecava en l' exèrcit y la extraordinaria fascinació que exercia en sas llegendes. De aquest modo vingué á esser aquell una com familia armada que 'l tenia per cor y per cap, per oracle y per deu.

Pero aquesta mateixa fé en son geni y en sa fortuna cambiada en fanatisme per una ambició delirant y un orgull sens fre, devia ser lo fatal escull de aquell home extraordinari. Per altra part sa missió històrica estava ja complerta á la tornada de Elba, y en va en los *cent dias* tractá de reanimar ab la tradició de las glorias militars lo foch d' un entussiasme ja extingit. En Waterloo ja no 's perdia ó guanyava una batalla, porque 's *decidia la sort d' un imperi*: digne epílech de la epopeya militar de la Fransa en que se 'ns presenta no menys gran vensuda que victoriosa.

Mes ja lo destí de la nació francesa s' habia complert, ja l' esperit de la revolució s' habia propagat, y en va la Santa Aliansa pretengué donar als pobles una organisació tan caduca com opresora, perquè los germens difundits en ells per la propaganda y per la guerra, tart ó aviat debian manifestars' en totas las esferas; y débils en apariencia debian rebrotar ab nova vida, produhint en lo trascurs del sigle actual aconteixements tan variats com sorprenents.

Heus aquí per quin extraordinari modo coadjuvá Napoleón á solidar la obra que en apariencia habia enderrocat: fill predilecte de la fortuna, sa fé en ella degenerá en fanatisme y son fanatisme en bojeria; emperador de la

decadencia revelá fins en lo millor punt de sa gloria en sos temors sas debilitats, y en sas debilitats tot lo fons de son ánima, en visible contrast ab las condicions de son poderós caràcter. Si en son cor cremá lo foch sagrat del entussiasme, entussiasme que se reflexa en sas alocucions y en sos actes, fou sens dupte fill d' aquell poderós sentiment de fe y de aquella possessió de sí mateix que constitueixen la primera condició de tots los grans homes.

Fransa, que 'l mirá casi com un Deu lo secundá capritxosa en sa obra oblidant per la gloria, la pau y la llibertat. Poble dotat de veritables qualitats militars, guerrier per vocació, vegé en éll la personificació de son geni, y després de haverlo seguit als camps de batalla, perdoná ab facilitat los erros del qui havia passejat vencedoras per Europa sas banderas. Lligadas per altra part sas empresas á las grans revolucions de son sigle, sas glorias de capitá ilustre, agermanantse ab sas combinacions polítich-militars, han engrandit la figura del modern César.

Y es que la posteritat oblida ab frequencia los erros de aquestos homes que han sigut ab son geni *fretors inconscientes* del progrés, per més que 'l judici de sos contemporanis fasse patent que Napoleon perteneixia á la rasa de aquells sers als qui se respecta, pero als qui se odia.

LO LLIBRE VERT

DE MANRESA

(Continuació.)

XXXII. Fol. 27 a—28 b.

«Item altre privilegi del Senyor Rey en Pere, ab lo qual vol que, durant un violari de quatre milia sous la ciutat havia venut per obsequi del dit Senyor Rey, se pugués retenir quiscun any consemblant quantitat de la quistia real.»—Barcelona, 7 Mars 1343 (*v. est.* 1342).

XXXIII. Fol. 28 b. 29 a.

«Item privilegi, ó época, fa dit Senyor Rey á la ciutat, confessant haver ell haguts vint y vuyt milia sous, que son lo preu de dit violari.»—Palau reyal de Barcelona, 7 Mars 1343 (*v. est.* 1342).

XXXIV. Fol. 29 b—30 b.

No l'registra l'índex. Acomodament sobre l' tribut de la *questia peyta*, mitigada durant un decenni, desde que 'per motiu de la obra de la *cequia*; ne fou expedida cédula reyal en Barcelona á 23 d' Agost 1339.—Barcelona, 22 Novembre 1347.

XXXV. Fol. 31 a, b.

«Item una época firmada per mossen Jaume Roig thesorier del Rey, ab la qual confesse á la ciutat que li ha donats set milia sous, los quals la ciutat havie mallevats per lo Senyor Rey.»—31 Desembre 1347.

XXXVI. Fol. 31 b, 32 a.

«Item un privilegi del Senyor Rey en Jaume, ab lo qual uneix la

ciutat y veguería al comtat de Barcelona.»—Vilafranca del Panadés, 30 Abril 1300.

Titúlashi Manresa *ciutat*.

XXXVII. Fol. 32 b.

«Item altre privilegi del Senyor Rey en Pere que lo castell de la Guardia es de la veguería de Manresa.»—Lleyda, 19 Juny 1336.

XXXVIII. Fol. 33 a.

«Item un privilegi del dit Senyor Rey sobre haver les questes y deutes de la ciutat.»—Barcelona, 28 Janer 1358.

XXXIX. Fol. 33 b.

«Item altre privilegi del dit Senyor Rey que los saigs no usen de son offici fins sien absolts de la taula han á purgar.»—Barcelona 24 Janer 1368.

XL. Fol. 34 a.

«Item un privilegi del dit Senyor Rey que la ciutat per *obres dels murs y torres* pot vendre censals e violaris.»—Barcelona, 19 Abril 1369.

XLI. Fol. 35 a.

«Item un privilegi del Senyor Infant don Joan primogénit y Governador General sobre mudar lo camí de Barcelona.»—Barcelona, 12 Setembre 1369.

Lo *nou camí* debía anar de Manresa al pont de Vilomara sobre la vora esquerra del riu Cardener. A ferlo se destinaren los subsidis de barratge durant un trieni.

XLII. Fol. 35 a.

«Item un privilegi del Senyor Rey Pere sobre los qui alleguen son massa tallats per no pagar quisties.»—Barcelona 27 Maig 1372.

XLIII. Fol. 35 b.

«Item un privilegi del dit Senyor Rey que los officials de la ciutat no provechesquen al consell, de assessors, advocats, ó á pensionats per algun strany que no sie de contributió de la ciutat.»—Barcelona, 19 Desembre 1374.

XLIV. Fol. 35 b.

«Item un privilegi de dit Senyor Rey, revocant qualsevol manaments que ningú fahés *companyia* ab clergues ó coronats de mercadería ó art mechainica.»—Lleyda, 20 Febrer 1375.

La fetxa es notable; puig lo document expressa que fou fet en las *Corts de Lleyda*, y d'aquestas solament se sabia que foren cosas en lo mes de Juliol (1375).

XLV. Fol. 36 b.

«Item una remissió feta per lo dit Senyor Rey, (ço es) de remissió de totes penes feta en Corts generals.»—Barcelona, 10 Novembre 1376.

Mana l' Rey observar los capítols de remissió acordats en las Corts de Lleyda (1375) y de Monsó (1376.)

XLVI. Fol. 36 b, 37 a.

«Item un privilegi del dit Senyor Rey que la ciutat pugue derrocar lo *portal del coll del castell* per fer *bella entrada al portal de la Séu envers la plaça*.—Barcelona 4 Juny 1377.

Document es aquest preciosíssim é interessant á las Bellas Arts. Lo Rey concedeix ademés que s' tirin á terra varias casas y demés que fos menester á la portalada hermosíssima de la Séu.

XLVII. Fol. 37 a—41 a.

«Item un privilegi del dit Senyor Rey Pere *de fer la sequia e pendre l' aigua de Lobregat*, é redució de la qüesta real á set milia sous per any.»—Barcelona, 28 Janer 1354.

Inclou tota la executoria del document iniciatiu de la construcció de la famosa cequia (17 Setembre 1339.) Compari s' lo XXXIV (22 Novembre 1347) y l' XCI (23 Agost 1339.)

XLVIII. Fol. 41 a—42 a.

«Item un manament fet á la ciutat que respengués al noble Pere de Moncada de tres milia sous. Fa per la qüestia real., Es un cent sal de qüestia y cequiatge que Don Pere de Moncada habia comprat al Rey en Zaragossa á 2 de Maig de 1357.—Barcelona, 16 Juny 1357.

XLIX. Fol. 42 b—49 b.

«Item una concordia feta entre lo bisbe de Vich y la ciutat sobre passar la cequia.»—Vich, 19 Novembre 1349.

En est any se creu passá lo famós *miracle de la Llum*, del qual se segueix encara fent gran festa tots los anys á Manresa. Mostra 'l document que l' degá de Manresa alsá l' excomunió en virtut d' aquesta concordia. Si l' miracle de la Llum, qui s' diu tingué lloch en lo dia 21 de Febrer del mateix any, fou causa de la concordia (19 Novembre) y per consegüent d' alsarse l' excomunió, no s' pot decidir històricament; però tampoch es improbable. Villanueva, qui ridiculisa aquella piadosa tradició (VII, 61,) es ell mateix ridícul. Las tradicions fan prescripció fins y á tant que s' *demostrí* que son contraries á la veritat. Villanueva s' enganya y enganya dihent que la concordia no 's verificá ab intervenció del Bisbe; lo qual, si bé estaba *ausent*, no implica ausència de son autoritat en la de son vicari general Berenguer abat de Besalú. Lo document, que examinam, no fa menció d' altres apoderats per á concordar que del sobredit Berenguer per part del Bisbe y de Ramon d' Àrea per part de la ciutat, als quals s' otorgaren los poders en lo dia 15 de Juliol. Si l' altre vicari general, convé á saber, Arnau de Bru rector de la parroquia de San Salvador de Valencia, intervingué en la concordia. com preten Villanueva, no fou pas, per cert, com apoderat.

L. Fol. 50 a.

«Item un privilegi del dit Senyor Rey en Pere.»—1338?

Son vuyt lineas *iniciais* ab las que ix una convocatoria de Corts en Castelló de la Plana «*Castilioni campi de Burriane in regno Valencie*» per al 29 Octubre 1338. L' escrivá de Manresa s' deixá de proseguir copiant lo document en lo *Llibre vert*, tota vegada que s' adoná de sa propia distracció, ó equivocació de posarlo ahont no pertanyia.

LI. Fol. 50 b—56 a.

«Item una *concessió* feta per las *universitats del ducat de Girona*, ab sa confirmació.»—Girona 12 y 13 Abril 1351.

Formavan lo ducat instituhit en favor del Príncep Don Joan (21 Janer 1351) las *universitats*, ó poblacions y territoris de Girona, Besalú, Manresa, Berga, Vich, Camprodon, Castellfullit, Figueras y Torroella de Montgrí.

LII. Fol. 56 b—59 a.

«Item la erecció del ducat de Girona.»—Perpinyá, 21 Janer 1351.

LIII. Fol. 59 b, 60 a.

«Item un privilegi que per la erecció del ducat de Girona los privilegis de la ciutat de Manresa restan salvos, e las ciutats, vilas e lochs del dit ducat no sien separades del comtat de Barcelona.»—Perpinyá, 21 Febrer 1351.

Las Corts de Perpinyá s' acabaren á 14 de Mars.

LIV. Fol. 60 a—65 a.

«Item un privilegi del Senyor Rey en Pere (II) de diverses restitutions y statuts fets en la cort general de Barcelona.»—Barcelona, 21 Desembre 1283.

De la mateixa diada es la célebre Constitució (ll. 1, tít. xiv) UNA VEGADA LO ANY, que s' refereix propia y directament al *tems* de convocarse y congregarse las Corts dels tres Estaments. La constitució no funda *nou dret* per lo bras reyal ó popular, com no l' funda per los dos altres brassos. Ja l' suposa establert. Vegis lo document XVII.

Dos parauletas ara sobre la qüestió cronològica molt important per cert. Lo famós privilegi de Pere, l' *Gran RECOGNOVERUNT PROCERES* (*Constit. de Catalunya*, vol. II, ll. 1 tít. XIII) está fetxat á 3 dels idus de Janer 1283. En ell diu lo Rey que l' atorga mogut de las súplicas que li han fet los prohòmens y universitat de Barcelona «*cum essemus in civitate Barchinone personaliter constituti pro Generali Curia celebranda Cathalanis.*» ¿De quinas Corts parla? La qüestió no valdria la pena de suscitar-se si varios autors encara no hi rellisquessen. La fetxa s' ha de traduhir 11 Janer 1284 (v. est. 1283) y las Corts son las preditas, de las quals la constitució UNA VEGADA LO ANY está precisament fetxada en 26 Desembre 1283. Així

tot s'explica. Precisament en lo mateix dia que l' Rey firmá la pragmática RECOGNOVERUNT PROCERES sobre las *Consuetuds de Barcelona* va donar á la ciutat de Manresa lo privilegi (xx) de las firmas damunt vist.

LV. Fol. 65 b-67 a.

«Item una remissió feta per lo Pabordre y canonges de Manresa á la ciutat.»—Manresa, 26 Agost 1262.

Tracta sobre drets de matrimonis y enterraments. Firman el rey Don Jaume I y l' bisbe de Vich Bernat de Mur. Segueixen los noms dels canonges y consellers.

LVI. Fol. 67 a, b.

«Item un privilegi que lo castell de Mura no pot esser separat de la señoría real. Es del Rey en Jaume.»—Barcelona, 1 d' Octubre 1292.

Al peu del document y ab calendar de *Manresa 28 Juny 1322* se dona fé que es trasllat auténtich del original.

LVII. Fol. 68 a.

«Item altre privilegi del dit Senyor Rey tots los qui han bens de realenc en la dita ciutat y territori, per aquells bens contribuesquen en totes actions reals y vicinals de la ciutat.»—Barcelona 26 Agost 1311.

LVIII. Fol. 68 b-69 b.

«Item un altre privilegi del Senyor Rey en Pere que per la pres-tatió dels homenatges del ducat de Gerona no sie fet perjudici als privilegis é libertats de dita ciutat (Manresa.)»—Perpinyá, 10 de Maig 1358.

LIX. Fol. 70 a.

«Item una confirmatió general feta per dit Senyor Rey de tots privilegis e gratias de la ciutat.»—Girona 15 Maig 1358.

Aquest document es indici de que realment á las horas se celebra-va lo Parlament de Gerona que á l'any 1358 assigna Feliu. Manresa. com pertanyent al ducat de Girona tenia rahó de concórrerhi.

LX. Fol. 70 b-70 b.

«Item un privilegi del dit Senyor Rey de metre vi (foraster) ni venema de dita ciutat.»—Barcelona, 8 Octubre 1358.

Se refereix al document xxviii (30 Maig 1344.)

LXI. Fol. 71 b-72 b.

«Item una deffinisió feta á la ciutat de (set) mil sous se havia re-tingut sengles anys per los franquers.»—Perpinyá 24 Novembre 1379.

La definició va en nom del Infant Don Juan duch de Girona.

LXII. Fol. 72 b, 73 a.

«Item una confirmatió feta per lo Senyor Rey en Pere de les im-positions y us de aquelles.»—Lleyda, 30 Agost 1380.

LXIII. Fol. 73 a, b.

«Item una provisió del dit Senyor Rey sobre les paus fahedoras entre los ciutadans qui son en bandos.»—Valencia, 15 Janer 1382.

LXIV. 73 b-75 b.

«Item un acte sobre certa quantitat que los deputats de Cathalu-
nya demanaven á la ciutat.»—Barcelona, 29 Mars 1382.

Relacionat ab las Corts de Barcelona d' est any.

LXV. Fol. 75 b-77 a.

«Item altre privilegi del Senyor Rey en Pere sobre los obrers.»—
Monsó 27 Setembre 1383.

Se celebravan á las horas Corts en Monsó. En est document es
citat lo XII (Barcelona 29 Octubre 1323) y un altre (Zaragossa, 29
Juriol 1338) també referent al mateix assumpto.

LXVI. Fol. 77 a-78 a.

«Item altre privilegi del Senyor Rey (lleg. Infant) don Joan sobre
lo ví.»—Manresa, 28 Octubre 1385.

LXVII. Fol. 78 b-79 b.

«Item un privilegi del Senyor Don Joan Infant y Governador Ge-
neral que la ciutat pot crear cequier, y també lo cequier pot crear lo
saig; y que ningun strany gos regar ni pendre aygua á pena de deu
lliures.»—Manresa, 28 Octubre 1385.

LXVIII. Fol. 79 b, 80 a.

«Item una remissió feta per lo Senyor Rey (lleg. Infant) don Joan
á la ciutat y singulars de totes penes.»—Manresa, 28 Octubre 1385.

LXIX. Fol. 80 b, 81 a.

«Item un privilegi del Senyor Rey (lleg. Infant) Joan que la ciutat
pot sostenir homens banderats de terres de barons, ó cavallers, ó de-
lats de qualsevol armes.»—Manresa, 28 Octubre 1385.

LXX. Fol. 81 a-82 a.

«Item un privilegi del Senyor Rey (lleg. Infant) Joan del muda-
ment de les mesures de dita ciutat.»—Girona, 3 Juny 1385.

Las medidas lineares (tipo *canas*) y de grans, que adoptava Manre-
sa, eran las novament establertas en Barcelona.

LXXI. Fol. 82 b.

No l' porta l' index. Lo Rey En Pere III dona facultat á Manresa
de que durant cinch anys son Consell de quinze jurats se consideri
plé tenintne solament deu.»—Barcelona, 21 Maig 1380.

LXXII. Fol. 83 a.

«Item una remissió per lo Senyor Rey (lleg. Infant) Joan.»—Giro-
na, 8 Desembre 1386.

LXXIII. Fol. 83 b, 84 a.

«Item un privilegi que qui deu á la ciutat res no puegue esser ni
de consell; y qui haurá tinguda administratió, dins un mes aprés ha-

je n' á retre comptes y restituir tota resta tingue n', á pena de vint y sinc liures.»—Girona, 5 Desembre 1386.

LXXIV. Fol. 84 a, b.

«Item altre privilegi del Senyor Rey Pere que qualsevol official pot donar autoritat de contractes e fets del consell de la dita ciutat.»—Monsó 1 d' Agost 1383.

Las Corts inaugurat s' hi habian á 12 de Juny del mateix any.

LXXV. Fol. 84 b, 85 a.

«Item una concessió feta per lo Rey Joan de la barra per deu anys.»—Monsó, 13 Maig 1389.

Las Corts duraren desde l' 13 Novembre 1388 fins al 1 Desembre 1389.

LXXVI. Fol. 85 a, b.

«Item altre privilegi del dit Senyor Rey (lleg. Infant) que la ciutat pugue dexas las torres á beneplácit.»—Cervera, 1 Novembre 1370.

LXXVII. Fol. 85 b, 86 a.

«Item altre privilegi que la ciutat pugue comanar les torres á les persones volrrá que les tinguen en condret.»—Barcelona, 2 Juny 1373.

Es del Infant Don Juan.

LXXVIII. Fol. 86 a, b.

«Item una provisió del Senyor Rey Pere que lo consell special pugue ab autoritat del balle surrogar los consellers.»—Barcelona, 14 Mars 1380.

Se celebravan Corts en Barcelona.

LXXIX. Fol. 86 b, 87 a.

«Item un privilegi del Senyor Rey Joan que la ciutat pugue metre ab Senyor *infans orphans*, ó altres que sien estats *posats en los hospitals de aquella y nodrits en ells*, pus tinguen edat de VII ó VIII anys y puguen sostenir de star ab amo.»—Valencia, 25 Mars 1393.

LXXX. Fol. 87 b, 88 a.

«Item altre privilegi del Senyor Rey Joan que los officials de la ciutat en lo introit de son ofici facen sacrament y homenatge de fer rigoroses exequutions en los bens dels deudors de la ciutat.»—Valencia, 25 Mars 1393.

LXXXI. Fol. 88 a.

«Item altre privilegi del Senyor Rey Joan que ningú jurista ó advocat habitant en ciutat gose advocar ningun strany contra la universitat de dita ciutat.»—Valencia, 25 Mars 1393.

LXXXII. Fol. 88 b.

«Item un privilegi del dit Senyor Rey que ningú qui sie estat ó sie fermansa dels officials no sie jutge de la taula de aquells.»—Valencia, 25 Mars 1393.

LXXXIII. Fol. 88 b, 89 a.

«Item un privilegi que lo balle de Manresa haje á donar franchas les autoritats y decrets en los contractes y fets del concell.»—Valencia, 26 Mars 1393.

En aquest y en los quatre precedents privilegis lo Rey per otorgar-los se presenta mogut del donatiu ab que Manresa venia de contribuir á l' expedició de Serdenya.

LXXXIV. Fol. 87 a, b.

«Item altre privilegi del Senyor Rey Joan guiat á tots los que venen á cercar ví; y declarasió dels altres privilegis del ví.»—Barcelona, 17 Setembre 1394.

LXXXV. Fol. 89 b, 90 a.

«Item un privilegi del Senyor Rey Pere que *les cases* son stades *derrocades per rahó del mur de dins* se puguen tornar.»—Monsó 30 Setembre 1383.

LXXXVI. Fol. 90 a, b.

Item un privilegi del Senyor Rey Joan sobre la redució de les jurisdiccions al patrimoni real; e que los cavallers e altres homens de paratge puguen esser ciutadans de dita ciutat.»—Perpinyá 4 Febrer 1396.

LXXXVII. Fol. 90 b-91 b.

«Item una *confirmatió* feta per lo Papa de la concordia (xlix) entre lo bisbe de Vich y la ciutat de Manresa sobre passar la cequia.»—Avinyó, 12 Juny 1382.

La butlla solament expressa que fou del papa Clement á dos dels *idus de Juny, any V del Pontificat*. Si fos del papa Clement VI cauria en l' any 1346 *anterior al de la concordia*. Lo papa es donchs Clement VII.

LXXXVIII. Fol. 91 b-95 a.

«Item la venda fa lo Senyor Rey en Pere á la ciutat de la jurisdicció del Castellar y del Seguer.»—Barcelona, 13 Octubre 1360.

LXXXIX. Fol. 95 b, 96 a.

«Item un privilegi del dit Senyor Rey que la ciutat pugue vendre ditas jurisdiccions á qui volrrá.»—Barcelona, 13 Octubre 1360.

XC. Fol. 96 a, b.

Altres sobre lo mateix. No l' registra l' index.»—Monsó. 8 Mars 1363.

En eix dia las Corts de Monsó clogueren sas sessions legislativas, dissolguentse definitivament quatre dias despues.

XCI. Fol. 97 a, 98 b.

«Item un privilegi del Sr. Rey Pere ab bulla de plom que la ciutat pugués fer la cequia e metre l' aygua del Llobregat.»—Barcelona, 23 Agost 1339.

Cita l'índex aquest document ab data del any 1385 y al fóllo 87 del Llibre vert. Ni l'any ni 'l fóllo son verdaders.

Veji s' lo document XXXIV y l' XLVII.

XCII. Fol. 98 b, 99 a.

«Item una confirmatió del dit Senyor Rey Pere de la sententia arbitral dada sobre la taixació dels salaris de la scrivanía pública.»

—Barcelona, 4 Abril 1353.

Veji s' lo document XXIX.

XCIII. Fol. 99 a, b.

«Item un privilegi del Senyor Rey Pere que los juristes de la dita ciutat sien per los officials de aquella rebuts e assumpts en assessors lurs, ço es, un après lo altre per orde; é quiscú per sengles semmanes sie assessor dels dits officials *com se acostume en Barcelona é altres insignes lochs de Cathalunya*, emperó que los juristes hagen assegurar de tenir taula.»—Tortosa 20 Abril 1365.

Fetxa notable per assignar la de las Corts de Tortosa.

XCIV. Fol. 99 b—101 a.

«Item un privilegi de lo Senyor Rey Pere que la ciutat pugue quitar los censals que la ciutat ha venuts *per manament seu* (del Rey) dels set milia florins de la questia real fins á tant que lo dit Senyor Rey hage restituits los preus de aquell en la ciutat.»—Barcelona, 22 Novembre 1347.

Aquest document representa un dels majors serveys que Manresa ha prestat á la patria catalana y á la corona d' Aragó. Conegut es com y perquè reunidas llavors estavan las Corts de Barcelona.

XCV. Fol. 101 a, b.

«Item altre privilegi del dit Senyor Rey Pere que la ciutat se pugue retenir dels set milia sous de la quistia real tots los censals y violaris no finits, que de manament del Senyor Rey son estats venuts per la ciutat y los preus rebuts per lo Senyor Rey.»—Barcelona, 28 Janer 1354.

Altres notable indici de las Corts catalanas.

XCVI. Fol. 101 b, 102 a.

«Item altre privilegi del Senyor Rey Pere guiant á traginers y altres que vinguen á cercar ví.»—Monsó, 28 Setembre 1383.

Lo document expressament diu que fou fet en Corts.

XCVII. Fol. 102 b, 103 a.

«Item altre privilegi que la ciutat hage march de or y d' argent, lo qual sie nomenat *March de Manresa*.»—Monsó, 1 Agost 1383.

Eix march de 8 unsas debia ser igual en pes y talla al de Barcelona.

XCVIII. Fol. 103 a, b.

«Item un privilegi del Senyor Rey (lleg. Infant) Joan que lo Con-

sell de Manresa pot elegir una persona *que acapte* (per redimir) als *catus christians naturals* de ella *per la dita ciutat* y veguería de Ba-ges.»—Zaragossa, 22 Janer 1386.

XCIX.—Fol. 103 b—111 a.

«Item un privilegi de dit Senyor Rey sobre la mutació del consell general y special.»—Valencia, 25 Mars 1393.

C. Fol. 111 b.

Executoria del mateix.—Valencia, 25 Mars 1393.

Eix privilegi es culminant en la historia municipal de Manresa. Conté lo establiment d' un *Concell de Cent* com á Barcelona y altres capítols de la major importancia.

CI. Fol. 111 b, 112 a.

«Item un privilegi del Senyor Rey Pere sobre la barra de la ciutat, y que tots processos e malleutes, fetes per los officials contra los obrers de la ciutat, sien cancellats.»—Monsó, 27 Setembre 1383.

CII. Fol. 112 b.

«Item un privilegi del Senyor Rey en Pere que la ciutat pugue creixer las impositions é imposarne de nou.»—Barcelona, 4 Agost 1364.

També fet en Corts.

CIII. Fol. 113 a.

«Item un privilegi del dit Senyor Rey que los collidors de la barra, leuda ó passatge de la vila de Puig Cerdá, no n' fassen pagar als ciutadans ó habitants en Manresa, *com ne sien franchs* per privilegi.»—Barcelona, 12 Desembre 1360.

CIV. Fol. 113 b.

«Item una provisió del Senyor Rey (lleg. Infant) Joan sobre les talles de la ciutat.»—Barcelona, 10 Maig 1362.

CV. Fol. 114 a.

«Item una provisió del Senyor Rey Pere que los officials de dita ciutat forcen tots aquells qui deguen á la ciutat.»—Barcelona, 28 Janer 1368.

CVI. Fol. 114 a, b.

«Item altre provisió sobre les talles feta per dit Senyor Rey.»—Barcelona, 31 Mars 1368.

CVII. Fol. 114 b, 115 a.

«Item altre provisió que per *les torres é mur jusá* puguen pendre *les pedres del mur de dins*.»—Barcelona, 4 Juny 1380.

Lo *mur interior*, segons lo document s' deya de *San Miguel*. Formava l' *castrum* de la ciutat primitiva, qual antiquitat atestiguan las sepulturas trovas al costat del temple de San Miquel y semblants á las del castell d' Erdol. Las lápidas romanas, que solen citar, inse-guint al P. Roig, los novells historiadors de Manresa, son entera-

ment apócrifas. No es menos ridícula la transformació de *Pont vey ó vell* sobre l' Cardener en Pont de *Pompey*.

CVIII. Fol. 115 b.

«Item altra provisió del Senyor Rey Pere que los porters sens los ordinaris no puguen fer exequutions.»—Barcelona, 25 Agost 1362.

CIX. Fol. 115 b.

«Item altra provisió del Senyor Rey Pere que les confraries de dita ciutat fassen alguna bona ajuda als murs d' aquella.»—Zaragossa, 29 Maig 1381.

La nova obra de la muralla s' anomenava *den Jaffa*. Las confrarias, entre las quals se distingia la *obra de la Séu*, se negavan á contribuir á la construcció de la nova muralla, si be aquesta estava ja comensada y desprovista de recursos per tirar en devant.

CX. Fol. 116 a, b.

«Item una provisió del dit Senyor Rey que no sie fet perjudici als privilegis de la dita ciutat per lo donatiu fet en ajuda de la Infanta dona Joana casada ab lo Comte d' Empuries.»—Barcelona, 30 Desembre 1377.

Notable fetxa per á precisar la de las Corts llavors reunidas en Barcelona. La Infanta s' havia casat ab Don Joan comte d' Ampurias en 1372.

CXI. Fol. 116 b, 117 a.

No l' registra l' index. Lo rey Don Juan hi permet que *pagant dret de consums* entri ví foraster en Manresa contra de lo establert per lo privilegi LXVI (28 Octubre 1385). Es indici de l' augment de població que tingut havia la ciutat.—Barcelona, 17 Setembre 1394.

CXII. Fol. 117 a, b.

«Item una provisió del Senyor Rey (lleg. Infant) Joan que ningunes provisions prejudicials als privilegis de la ciutat no sien servades.»—Cervera 1 Octubre 1370.

CXIII. Fol. 117 b, 118 a.

«Item una provisió del Senyor Rey Pere que la ciutat per *rembre* i censals de menor preu e violaris pugue vendre censals á vint milia per mil.»—Monsó, 1 Agost 1383.

CXIV. Fol. 118 b.

«Item altre provisió del Senyor Rey Alfonso que los de la ciutat han empriu de lenar en los boschs de la veguería de Bages.»—Montblanch, 15 Juny 1333.

Las Corts de Montblanch habían estat (11 Mars) convocadas per al 12 Abril. De las mateixas hem vist que era lo document XIX (23 Agost).

1 En lloch de *rebre*. D' un modo semblant *trampa* s' es derivat de *trapa*, *trompar*; de *tropar*; y l' s pagesos manresans encara diuen *¡fe:te fentre!*

CXV. Fol. 118 b, 119 a.

«Item altra provisió del Senyor Rey Peré que los homens qui son presos per lo procurador general de Cathalunya ó son *alguazir* 1, apres dos dies son estats presos, sien remesos á les presons comunes de les ciutats y viles de Cathalunya.—Lleyda, 24 Maig 1352.

CXVI. Fol. 119 a.

«Item altra provisió del dit Senyor Rey que ningun carnicer ni flaquer no pugue esser conseller de dita ciutat, ne Jurat de aquella.»—Lleyda, 24 Maig 1352.

CXVII. Fol. 119 b.

«Item altra provisió del dit Senyor Rey del depositari de la ciutat.»—Girona, 15 Maig 1358.

CXVIII. Fol. 119 b, 120 a.

«Item altra provisió del dit Senyor Rey revocant totes provisions, que ciutadans ó altres hagen hagudes de no anar en host.»—Monsó, 28 Setembre 1383.

CXIX. Fol. 120 a, b.

«Item una prouisió del Senyor Rey (lleg. Infant) Joan que lo abat de Sant Benet (de Bages), Pabordre y canonges de Manresa son tinguts contribuir les obres dels murs é valls de la ciutat.»—Barcelona, 29 Juny 1358.

Lo document está en catalá. Don Juan se prevaleix del exemple que llavors donava l' Clero de Barcelona, Lleyda, Girona y Vich en contribuir á la construcció de las *novas murallas* d' aquellas ciutats. Diu que la obra es urgent á causa de la guerra ab lo Rey de Castella, y de consegüent necessari l' subsidi ó donatiu del Clero.

CXX. Fol. 120 b.

«Item una provisió del Rey en Pere que tots los privilegis de la ciutat sien servats.»—Girona, 14 Maig 1358.

CXXI. Fol. 121 a.

«Item una provisió del Senyor Rey (lleg. Infant) Joan que no donen los officials á Mossen Francesch de Manresa XV lliures sous per rahó de la carcellería, fins hage fetes certes coses en dita provisió contengudes.»—Albelda, 15 Mars 1384.

CXXII. Fol. 121 a, b.

«Item una exequutoria de la *venda* feta per lo Senyor Rey en Pere á la ciutat *de la leuda*.»—Barcelona, 1 Abril 1343.

CXXIII. Fol. 121 b, 122 a.

«Item una provisió del Senyor Rey sobre les talles de los generosos.»—Cervera, 12 Desembre 1358.

(Acabaré.)

FIDEL FITA.

1 *Mot notabilíssim jurídica y filològicament, lo qual s' aproxima mes á son origen árabe *uazir* que *alguacil*. No l' ha notat Dozy.

UNA PARELLA.

Por ejemplo....

A MON AMICH EN CARLES PIROZINI.

Sempre 'ls veureu junts; semblan carn y ungla: en lo carrer, en lo Teatre, en lo passeig, per tot arreu.

L' mascle apar un camell ab fesomías de mico, enquistat dins un paltó y unas calsas y cobert ab un típich barret de copa. A pesar de sa mala presencia y son bon gep, sab pendrer un tirat d' home com cal.

La femella apar lo que es: una bona moxa en lo bó y mellor de la etat; ben empolainada, airosa y presumida.

L' un representa la malura y l' escanyoliment; l' altre la salut y l' ufana.

Aquets dos sers, aderintse, han realisat, de plé á plé, la lley dels *contrastes* ó de las *antítesis* humanas.

Tant solament veyentlos s' ha de regoneixer lo molt poderosa qu' es la forsa de atracció entre póls oposats.

Empero, abdós póls erant tant lluny l' un de l' altre que per unir dos sers d' aquella mena no n' hi havia prou ab una passió, habian d' esser duas y varen ajuntars l' Avaricia y la Luxuria.

L' Avaricia se enquistó en l' ánima de la dona y li mos-

trá al pobre geperut, mellor dit, al geperut rich, com si fos un sach de doblas de quatre que podia expremers ab manya y bona voluntat.

La Luxuria, tentá al home presentantli aquella dona, qu' ab tot y no tenir mes que quatre quartos, á ell li semblaren quatre quartos que mereixian esser descambiats á pés d' or.

Y la dona baratá sos quatre quartos per las moltas unas del individuo víctima de la tentació; en lo ben entés qu' ella no l' feu *senyor y major* de sa bellesa: no feu altre cosa que nombrarlo *usufructuari*.

Y com que la bellesa s' gasta, los plahers s' acaban y 'ls diners, també, ella que hi veyia molt y calculava mes, determiná posars á rassés de qualsevulla eventualitat desagradable.

Aprofitá l' paroxisme de la passió per apoderarse de la voluntat del geperut y ans qu' ell acabés d' esser *amo* d' ella, ella ja era *mestressa* d' ell.

Ell, per ella no representava mes qu' una *mina* y l' cás era agafar la *vêta* y explotarla.

Al compás que l' home *usufractuava* caricias, la dona *capitalisava* diners.

L' Avaricia habia gunyat per má á la Luxuria.

L' un de mica en mica, ha dat tot lo que tenia, casi sens adonarsen; l' altre, á graticient, no ha dat mes que lo que podia, sens desprenders del *fondo* y xuclant los *fondos* del company.

Ell al començament, podia ferse la ilusió de que era l' amo d' aquella bona massa; pero á sas derrerias, ella está perfectament convensuda d' esser la *mestressa* d' aquell infelis.

Y com que de lo seu cada hú ne fá l' que vol, lo dia qu' aquell home, qu' are es seu, li fasse mossa, l' llensará ó l' regalará á la miseria y á la desesperació, á faysó d' escurriallas de la Luxuria expremudas per la Avaricia.

Y l' poble s' riurá del geperut, perque un geperut

sempre fá riurer la gent, sobre tot si es un geperut empo-
brit y burlat.

Y l' pobre morirá com aquellas moscas de la falla,
amortalladas en dolç pastel per sa propia golosina.

«Y así si bien se examina
«los humanes corazones
«perecen en las prisiones
«dél vicio que les domina.

E. BERTRAN Y RUBIO.

GETHSEMANÍ

(MENCIÓ HONORÍFICA EN LOS JOCHS FLORALS DE 1879)

Et oravit dicens: Pater mi, si non potest hic calix transire nisi bibam illum fiat voluntas tua.

S. Matth, xxvi, 42.

I

TOTA claror moria. La nit trista endolada,
D' un vel de sarja negra amortallava 'l mon:
En mitx del gran silenci, plorava y se planyia
Una veu que sortia
De vers les oliveres allà d' allà 'l Cedron.

Jesús hi defallia, tot sol, caygut en terra,
Humit son front estava de sanguinosa suor:
No deya res, á estones, y condormit semblava,
Al cap d' un poch, alsava
La enterbolida vista, planyentse ab dol major.

Sobrats de tanta angoixa, los apenats deixebles
Jeyan un tros enfora, clucats sos ulls de son,
Mentres la veu del Mestre clamava melancólica,
Com plany d' una harpa eólica
Demunt les altes torres de la eternal Sion.

La lluna s' abrigava ab un mantell de boyres,
Dolrosa y condolida d' aquell martiri extrem:
Tot oratjol callava, tot aucellet dormia;
Una ramor venia
Confosa y llunyadana de vers Jerusalem.

¡María, no 'l deixeu, no,
Veniuhi, mareta dolça,
No 'l deixeu morir tot sol,
Ja que tothom l' abandona!

¡Trista sort que 'us ha tocat,
Pobre Mare dolorosa!
Vos prenian l' únich fill,
Y mort y fret el vos tornan...

Mare dolça, bona nit!
Adeu, alegries totes!
Caseta de Natzaret,
Ja no hi fa res, si t' esfondras.

Deixebles seus benvolguts,
¿Com l' abandonau tots dotze?
No 'l deixeu en soledat...
Mes ¡ay que la son vos torba!

Dormiu?... y Ell, anit mateix,
Vos ha deixat, fa una estona,
El seu cors, la seua sanch,
De bona amor en penyora.

Poch á poch la lluna y tot
Dins un mar de sanch se colga,
Y s' apagan los estels,
Y l' enrevolta la fosca.

Sons d' armes y veus d' enuig
Ja s' hi acostan y sorollan...
¿Tú, Judes, tú 'l trahirás?...
¡Oh, la besada fellona!

¡Adeu, Jesús!... Deu del cel,
Cumplertes son vostres ordres:
Cal morir y cal guanyar
La victoria redemptora!

¡Fill de l' hom, ja ets fill del cel,
Alça 'l cap, y no tremoles;
Que per tú, Jesús s' en va
A morir al pal d' afronta!!

III

Quant les altures del Thabor daurava
La primera claror del dematí,
En soledat tranquila romaní
L' hort de Gethsemaní.

Prop de la pedra que, la nit passada,
Jesús humitejá de sanch y plors,
Una herba de fulletes retallades
Hi badava ses flors.

Y cada flor representava 'ls símbols
De la passió y la mort, en bell conjunt:
La corona d' espines moradenques,
Y los tres claus demunt.

M. OBRADOR BENNASSAR.

OBLIT

(Melodia.—Música de D. Joseph García de Robles.)

Si jo surto á la finestra
¡Bella vista! ¡Dols gosar!
Tantost que descloch mos parpres
Veig les ones de la mar.

Veig les ones de la mar,
Moreta mia,
Veig les ones de la mar,
Vert-blavejar.

Si 'm fico dintre ma cambra
No per ço 'ls haig d' anyorar,
Qu' encara que no les veje
Ja les sento rodolar.

Ja les sento rodolar,
Moreta nina,
Ja les sento rodolar,
Y braolar.

Si prop d' ella jo m' acosto
Mos peus venen á besar;
Si 'ls hi dich perque gemegan
Tornarán á gemegar.

Tornarán á gemegar,
Moreta mia,
Tornarán á gemegar
Y rondinar.

Si 'm fico dins ma barqueta
Donaré mon cos al mar
Y per llit pendré les ones
Que 'm vindrán á bressolar.

Que 'm vindrán á bressolar,
Moreta mia,
Que 'm vindrán á bressolar
Y afalegar.

D' allá veig com les estrelles
Per mi surten á vetllar;
De lluny sento les serenes
Com me venen á cantar.

Com me venen á cantar,
Moreta mia,
Com me venen á cantar
Y endormiscar.

Al ramoreig de les ones
Lo meu cor s' adormirà:
Ab los cants de les serenes
Lo meu pit somiará.

Lo meu pit somiará,
Moreta mia,
Lo meu pit somiará,
Y oblidará!

TERENCI THÓS Y CODINA.

23 d' Agost de 1862.

ANGELICAL

DE tant que al sol li plau
l'ayrosa cansó antiga,
son últim bes suau
ni gosa á móure de ran la masía.

Que 'l roseret d' amor
á dins tragué florida,
y á glops de bella olor
l'ayre endolseja y la cambra aromisa.

Si canta na Violant
vora 'l bressol que trinca;
cantant y bressolant,
la dolsa son suaument l' encativa.

Mes no 's pert cant ni bres,
tantost son front s' enclina
com tendre flor al pes
del plor qu' esclata lo sol despedintse.

Que 'l ressó d' ample veu
va alegre repetintne:
«vetlleu, angels, vetlleu
vostra germana petita y bonica.»
Mentre 'ls angels, d' un vol,
á la cambra n' arriban:
uns á gronxar de la filla 'l bressol,
y altres el front de la mare á sostindre.

PAU BERTRAN Y BROS.

SECCIÓ DE BELLAS ARTS

(MARS.)

CÁRREGA pesada y ben superior á nostras forsas confessem qu' es cumplir ab conciencia la comanda rebuda d' aquesta REVISTA, no perque 'ns manque bona voluntat ni 'ns sobre bona fé; sino perque desvetllats nostres principals pintors y escultors del endormiscament artístich en que estavan, s' disputan la devantera en exposar obras, si nombrosas en quantitat, molt notables en calitat, tranformant l' establiment del Sr. Parés, cada diumenje, en una reduhida, encar que notable galeria ahont poden admirarse los avensos artístichs del geni catalá. Entussiasme 'ns causa y satisfacció verdadera aquest renaixement, perque tots hi hem fet lo que hem pogut y ja que avuy nostras primeras fortunas s' complauhen en esmersar part de sos capitals en obras de la humana fantasia, regoneguem qu' hem guanyat molt en la consideració de las Naciones mes il·lustradas y que estém donant un gran pas en lo camí de las Bellas Arts y del engrandiment intellectual de la terra catalana.

Pintura.—Del Catedrático de nostra Escola de Bellas Arts, don Ramon Martí y Alsina es un quadro de regulars dimensions exposat en l' establiment del Sr. Parés; y en bona fé que al recordar las obras anteriors del Sr. Martí, sa fama y bon gust artístich, se 'ns fá mes espinosa la tasca de donar compte de sa última obra exposada.

Lo primer que sens dubte ha de preocupar al espectador al contemplar lo quadro, es la incertitut en donarli assumpto, cosa que 'ls artistas tots deuen procurar resoldrer satisfactoriament recordant que l' art ha d' usar aquell laconisme que parla al cor. L' espectador posat devant del quadro s' pregunta mentalment. ¿Es que l' Sr. Mar-

tí ha volgut fer un senzill estudi de lleó ó es que ha volgut significar l'acte de la cassa en las selvas africanas? Si ha volgut significar lo primer ¿Per qué procurar tants detalls en algunas parts de la fera descuidant y fins deixant desdibuixada tota la figura en general? ¿Per qué buscar al lleó en una actitud tant poch apropiada á son instint selvatje, mes propia de la imponenta mansuetut d' un gós de Terranova que de la feresa instintiva en lo rey de las selvas? ¿Per ventura lo veurer aqueixos lleons engabiats, que dócils á la veu d' un domador fan cosas que un gat sens domesticar no faria, han pogut proporcionar inspiració ó model al Sr. Martí y Alsina? No ho podem creurer aixís porque sa molta instrucció artística li hauria fet recordar que *Ficta voluptatis causa sint próxima veris*. Per altre part ¿pot lo Sr. Martí haber volgut buscar assumpto en la cassa del lleó? Si aixís ho ha volgut fer, com casi ho indican los detalls del quadro, no podem estar conformes ni ab l' actitud de la fera ni ab las trivials apuntacions dels africans cassadors, ni ab lo país poch estudiat, ni, en una paraula, ab tota la composició del quadro migrada y convencional y en la que ho absorveix tot la figura del lleó.

Sens dubte que l' Sr. Martí y Alsina conceixerá la obra de Mr. Fromentin titulada *La cassa del lleó* y en la que la selvatjía, lo terror y la feresa tenen sa cabal interpretació en lo lloch escarpat y plé de timbas, en las caras dels africans y en las actituds dels caballs aterrorisats per la imponenta figura del lleó que ab sas urpas y bramolant de ràbia busca defensarse vensut y afadigat per la mortal ferida que l' cassador descavalcat y casi sens ésma li ha pogut inferir.

No hi ha dubte qu' obras d' aquesta naturalesa requereixen molt estudi y molta observació; mes com lo Sr. Martí reuneix abduas qualitats per' çó es que 'ns hem permés aquest rigorisme al judicar sa obra.

—Del Sr. Torrecassana es un quadret exposat en l' establiment del Sr. Vidal, representant una noyeta endormiscada ab la filosa á la má y vestida ab lo característich trajo pagés de principis d' aquest segle. Gran avens hem trovat en lo Sr. Torrecassana al examinar sa última obra, tant per la actitud de la figura molt natural y ben sentida com per la part de colorit en las carns y robas. La testa 'ns ha semblat un xich desdibuixada y la combinació dels tons de las robas demostra en lo Sr. Torrecassana bon gust é inteligencia en conceixer los efectos del color.

—Ja anteriorment habiam vist dos paisatjes, obra d' un jove pintor, que si be portavan en conjunt la prova d' un comensament artístich, no per açó amagaban las excellents qualitats pictóricas que son autor podia demostrar reforsantse ab l' estudi y coneixement del natural. Si 'ns equivocavam ó nó díguiho un paisatge exposat en l' establiment del Sr. Parés, original del Sr. Marqués, autor també dels quadros esmentats.

L' últim quadro exposat está ben dibuixat y colorit ab conciencia encar que s' nota incertitut en alguns llochs del quadro, particularment en los primers térmes y en los grossos tronchs del arbres quals líneas hauria hagut de rómpre lo Sr. Marqués á fí de treurerlos hi aquella disposició d' entenas ó pals clavats demunt del marge. Los batiments de llum son verdaders y ben entesos; los últims térmes están molt be y testifícan l' estudi del natural; y la entonació general del quadro es simpática, contribuhint al mellor éxit de la obra exposada lo ben escullit del lloch, cosa que deu tenir molt en compte lo pintor paisatjista.

Verdadera alegría, donchs, tenim al donar á conèixer, desde las planas d' aquesta REVISTA un nou y jove conrehador de l' Art y no podem fer altre cosa que felicitarlo per sos coneixements demostrats y recomanarli que á nostre humil entendre, per lo camí del estudi y del natural s' arriba mes aviat al santuari de la perfecció artística, que per las dresseras del convencionalisme y la rutina.

—Apasionat será qui pretengue negar importancia á las exposicions que cada diumenje tenen lloch en l' establiment del Sr. Parés, ahont los artistas mes caracterisats hi acudeixen á presentar sas obras. Una de ben notable, per cert, ha cridat d' una manera extraordinaria la atenció, fa poch dias y fou venuda á las pocas horas d' exposada. Aquesta obra original del Sr. Vayreda es un paisatge en la época mes poética y mes hermosa del any; y si á tot açó s' hi ajunta la brillantor del colorit, la bellesa de la composició y l' estudi en sorprendre á la naturalesa ab aquella vida y aquell aire tant propis y característichs, no pecarem gens d' exagerats si dihem que la última obra del expressat senyor es de las mes notables, si no la mellor qu' ha produhit sa privilegiada paleta. Ab molt respecte y fins ab sumissió escoltem las atinadas observacions artísticas vingan d' allá hont vingan mentres porten lo passaport de la bona fé y l' estudi, aixís es que no hem de negar que molta part de la impressió que produheix la obra s' deu al assumpto escullit, tot bellesa y tot poesía; emperó quant aquest se tracta tant magistralment com en los primers térmes y ab aquella vaguetat tant misteriosa com en los llunys no hi ha dubte que s' necessita tenir molta imposició del natural y molt domini del color y concedir al autor d' una obra com la *Primavera* un lloch d' honor entre nostres mellors paisatjista.

¿Es possible devant de las innombrables bellas del quadro fixarse en las petitas faltas dels arbres florits d' últim terme qual color no es prou verdader? ¿Es oportú, al contemplar aquell cél tant magistralment tractat treurer á rellehir las petitas faltetas que s' observan en la part esquerra del quadro motivadas per un xich de confusió en lo dibuix? 'Ns apar qu' açó foran notas desentonadas entremitj del chor d' alabansas justas y merescudas que de totas parts se concedeixen al Sr. Vayreda per sa última obra.

Confessem francament que ab obras com la expressada y las dels Srs. Tusquets, Moragas, Miralles y altres, acabariam per espuntar la ploma y abdicar la comanda rebuda d' aqueixa REVISTA en mans mes expertas y de criteri mes elevat, si no de mes bona fé y entusiasme.

Esculptura.—Lo Sr. Fuxá ha tingut exposada, en l' establiment del Sr. Parés, una imatge de la Puríssima, tallada en fusta y colorida ab molt acert. Poca cosa pot dirse d' una obra que ja porta sa reputació feta per habers'en ocupat ja anteriorment ab elogi la premsa d' aquesta capital y la de Girona, ahont n' hi ha duas reproduccions de tamany natural destinadas als oratoris particulars dels Srs. Marquesos de Berenguer y de Camps.

Lo Sr. Fuxá al executar sa obra ha seguit lo tradicionalisme tractantlo empero ab una senzillés y veritat propias del assumpto. Los robatjes están plegats y sobretot s' hi veu qualitat en las robas y ben motivats los plechs, cosa no molt comuna quant se tracta de mantos d' imatges ahont tot se sacrifica á una metódica combinació, que si era tollerable en los gótics no pot esserho avuy en que l' casament de la realitat y la bellesa es lo sacrament del Art. Lo modellat es excellent y demostra los molts coneixements del Sr. Fuxá y la bona escola que segueix. La part devantera del plegat del manto es un xich seca y potser presenta un poch aplanada la figura; emperó en conjunt la obra inspira serietat y misticisme.

—Molt notables condicions escultóricas demostra una figureta de terra cuyta executada per un jovenet recullit en la Casa de Caritat, representant un baylet plorant á consecuencia d' habérseli romput un canti de terrissa, quals testos están escampats á sos peus.

Las manifestacions expontáneas y la inspiració artística en aquesta etat, demostran una vocació especial per l' Art, que ab una bona direcció y profitosos concells pot dar resultats satisfactoris y fer conèixer una notabilitat en son género. Per açó es que al delectarnos admirant las bonas condicions que te la obreta exposada, recomanem á qui puga y degui dar concells y direcció al jove Serra, autor de la figura en qüestió, procuri ferli veurer aquells defectes qu' avuy essent petits y tollerables per sa juvenesa y poca experiencia artística, demá adquiririan mes gravetat y malmeterian un talent que s' ha demostrat d' una manera expontánea.

CARLES PIROZZINI.

BIBLIOGRAFÍA

LO FORN DEL REY,

DRAMA EN 3 ACTES DE D. FREDERICH SOLER.

PERE Anton, amo del forn del Rey, En Pere, lo del Punyallet, tenia una filla anomenada Agna-María, y á son servey, dos fadrins, Climent y Daniel, y un criat y una criada vells, quins noms no recordém are. Vivia ademès en la casa, hoste arribat á Barcelona, lloch de l' acciò, un patró de nau. Climent y Daniel s' enamoraren abdós de la minyona; aquesta corresponguè á Daniel y desdenyá la volcánica passió de Climent, qui veyentse desdenyat, gelòs, vehement ferit en son orgull, sentí de sopte naixer en son cor fins allavors honrat y tendre los mès vius instints criminals. Lo patró de nau vetllaba per la noya, ab especialíssima y misteriosa predilecció. Climent resolgùe venjarse no sols de la noya que á son amor no corresponia, sino de tots los de la casa, inclohent en son projecte de venjansa al patró mateix. Esclatá en Barcelona per aquells dias una bullanga, ab motiu de escassetat de blats. Se deya que 'l patró de nau era un dels acaparadors; Climent intenta envenenar lo pa del forn, pren part en lò motí, y delata al poble lo patró de nau. D' un sol cop perdía á tots los que formaban aquella honrada familia, que fins allavors habia sigut per éll la seva. Compra y amaga en lo forn lo veneno pera realisar son projecte y suicidarse després; pero descubert son intent per los criats de la casa, aquestos cambian lo veneno primer, per altre de tal mena, comprat á un juheu, que sols mata, á qui posi 'ls llabis en lo vas que 'l conté, pero que es inofensiu en altres circumstancias. Esta es la esposició que termina en lo moment en que 'l poble amotinat avansa bramulant en busca del patró acaparador, y aquest, lluny de fugir, se disposa valent y seré á combatre per sa vida, preferint lo combat á la vergonya de la fugida.

Esta esposició nos sembla interessant y verament dramática, des-
arrollada ab escenas, vivas, naturals, y ben compostas. Apuntan en
ella, á pesar de tot algunas inverosimituts graves que venen á pro-
duhirne d'altres y altres en los actes següents. ¿A quí s' ocorre si
descubreix l' instrument d' un delict, amagarlo pera posarne en son
lloch un altre? Los criats al sorpénder una ampolleta de matzinas,
si habian de obrar llógicament debian llensarla al carrer, y delatar
al culpable. Donchs no; la sustitueixen ab un altre porque se suicidi
'l delinquent; ab un altre contenint un tóxic, tap especial y extra-
ordinari com altre no s'en pot trobar; que mata en l' ampolleta; que
es inofensiu fora d' ella. No es digne de Soler aquest recurs.

Entre 'ls caracters dels personatjes, presentats ab vigor alguns d'
ells, lo del patró de nau, y altres descolorits y pobres, Agna María y
Daniel, sobresurt á las pocas escenas lo de Climent, d' ánima apas-
sionada de sentiments vivíssims. Sobre éll se concentra l' atenció;
vá á esser lo criminal sublim; l' ángel rebelat, que mou é interesa.
Sa rebelió, sa caiguda, sa transformació rápida que l' hi arrebatava l'
ánima de l' esfera de la virtut senzilla y tranquila al vertiginós pre-
cipici del crim; aquesta transformació no está prou justificada. Mal
cor y malvat desde sa infantesa deu esser, qui al trobar obstacles á
son amor, obstacles naturals que en ré 'l rebaixan, que no deurian
oféndrel, que no dependeixen de la voluntat de ningú, porque qui
usa de son dret no fa injusticia, y Agna María no estaba pas obliga-
da á estimarlo; malvat deu esser, dich, qui per semblants obsta-
cles concebeix una venjansa tan terrible, tan injusta, que enclou en
ella, no sols á la dona y son amant, mes al pare l' amo que l' habia
protejít, y al patró, y á la casa entera. Ab semblants rahons no 's
judican los caràters dramàtics; no ho olvidém; pero semblants ra-
hons mostran al espectador la violencia, la exageració, la falsedat
dels caràters dramàtics. Tots tenim, pera judicar concepcions d'
aquest género una frase; *está estirat pels cabells*.

Forman las escenas més interesants del segon acte las següents:
Climent, un dels caps de colla de la bullanga, se presenta en lo forn,
seguit dels seus en busca del acaparador de blat; resolt á realisar sa
venjansa; més avants intenta transigir ab sos enemichs, oferint la
pau á cambi del amor d' Agna María. Parla ab son amo, y li *mana*
que d' un á un, se presentin los de la casa. Agna Maria, primer, des-
prés Daniel. L' amo obeheix; no oposa resistencia, y compareixen sa
filla, y l' amant, com devant d' un jutje. Climent, estén sobre la tau-
la un grapat d' or y pedrerias, robadas en lo saqueix del barri dels
juheus; ab ellas vol convénser en vá, á sa estimada, que l' estimi, y
al company favorescut que deixi d' estimar. No cal dir que no 's
convencen. A pesar de lo inverosímil y forsát de semblants escenas,
dónan lloch á alguns pensaments brillantíssims, y á algun moviment
d' afectes que imprésionan. Diguemho aquí; la obra está bellament

versificada; estas escenas, y unas descripcions anteriors de la bullanga, son bellas del tot, en lo concepte purament literari. Lo pecat d' origen, no obstant, persisteix. ¡Quin amant, quin criminal aquest, qu' entra sens resistencia en la casa, mana ab cinisme, y té de sa passió, y de sa estimada y de son rival tan baixa idea, que pretén enlluernarse, y enlluernarlos ab un grapat d' or, robat, tacat de sanch? ¡Inútil tentativa! Una relació sobre la inutilitat del or per alcansar la felicitat, es bellíssima. Climent crida als seus pera matar al acaparador de blat. Aquest s' escapa á la vista de sos perseguidors, amagat dintre una feixina que 'ls fadrins de la casa, introduheixen en lo forn, enginy tramat per lo criat vell. En aixó, Climent s' envenena ab lo pom consabut y espera en la casa la mort y 'l resultat de sa venjansa. No 's fa esperar. S' ou al lluny un tabal, y una trista comitiva avansa cap al forn. La descripció d' ella en boca de Pere Anton que tém per sa vida, es un romans magistral. Per fí, apareix á la porta lo camarlench del Rey, seguit de sos agutzils, y anuncia que vé á agafar l' amo del forn. Lo cás es lo següent: los Reys pera calmar la bullanga han distribuït sos pans, entre 'l poble afamat, y alguns dels que en menjaren han mort; lo pá contenia matzinas; recauhen sospitas sobre 'l pobre forner. Pot vindicarse molt senzillament. Tasti 'l pá de son forn que se li presenta ab una safata, y 's veurá si es lo seu, lo que ha causat las morts. Tots protestan de sa inocencia; lo forner vacila en acceptar la proba. ¿Quí s' hi resigna?... Climent, qu' envenenat, se troba encara allí, y sentintse ab las angúnias de la mort arrodoneix son plan criminal ab una vilesa sens nom. Menjará 'l pá; y caurá mort. Sa mort s' atribuirá forsosament al pá, y no al veneno que ha prés. Aixís sucseheix: lo forner, donchs, es culpable. Cap realment sublimitat en lo crim; cabia fer de Climent un caràcter interessant; pero semblant vilesa excedeix á tot crim; hi ha alevosía, baixesa, cinisme; tot quant pot degradar un caràcter humá, y ferlo insostenible. Aixó deixant apart la inverossimilitut de tota aquella trama, que lo criat vell podia ben bé aclarir al acte; y la inverossimilitut major que 'l criminal permaneixi allí, á ciencia y paciència de tothom. No obstant; lo moment en que 'l camarlench del Rey proposa aquella proba d' inocencia, es un bell moment dramátich.

Mes no para aquí tot. Los amotinats á presencia de l' autoritat del camarlench, pretenen buscar de nou al patró fugitiu. ¿Ahont pot esser?... Potser al forn. ¿Al Forn? S' obra la porta; lo forn crema com un infern. La noya sabia que en ell hi habian amagat al patró, y horroritzada creyent, que crema dintre, esclama: *¡Pare de la meba ánima!* Inútil es dir la sorpresa que causa en tots aquesta exclamació inesperada *¡Son pare?*... Y cau lo teló. No sé si descuido algun altre incident que complica l' acció; me fixo sols en los més principals.

En lo ters acte comensa un altre acció, totalment diversa de la an-

terior, y de la que 'l públich sols té algun antecedent insignificant y borrós. Se tracta de averiguar de qui es filla Agna Maria que per impuls involuntari ha anomenat ab accent desgarrador *pare* al patró de nau, que suposaba cremant en lo forn. Pere Anton demana explicacions al patró de nau, puig habentse considerat pare de la noya desde sa infantesa no s' explica 'l misteri. Daniel demana explicacions á sa estimada, á qui ha sospitat sempre per intuició poética filla de molt clar y molt alt llinatge. Lo misteri no s' explica encara. La enamorada é infelís criatura, caiguda de sobte en semblant mar de confusions, sent per un moment passar per la seva ánima una ratxada de passió, ¿per quí?... per Climent, lo mort, estés de cos present en una habitació immediata. ¿Fins á tal punt trasbalsa son enteniment lo que está passant! Per fí lo patró de nau se disposa á aclarar los dubtes de Pere Anton, obligantlo á escoltar amagat, una explicació que tindrà ab lo camarlench que 's presenta. Per alguns antecedents anteriors que he descuidat, lo patró sabia que lo camarlench era 'l seductor de una dama de novelesca historia, explicada en la relació d' esta escena, de qual seducció fou fruyt Agna Maria, qui substituí en lo bressol á la filla de Pere Anton, morta en la casa de la seva dida. Després d' esta explicació, Pere Anton satisfet d' élla, y comprenent que sa honra, y la de sa morta esposa quedan sens taca, obliga á guardar silenci sobre tot lo passat per la felicitat d' Agna que seguirá mirant com filla propia. Lo Rey, además, perdona al forner, porque sa inocencia s' ha fet ja pública ab novas probas, y acaba 'l drama.

He procurat judicar lo menys possible, consensut com lo primer que una esposició clara de un argument, mostra més elocuentment son valor que una crítica més ó menys rahonada; treball que alguns van considerant inacceptable. Se 'm permeterá afehir no obstant que si semblant esposició descarnada, posa clarament de relleu las inverosimilituts, la confusió, la falsedat d' alguns recursos del últim drama del Sr. Soler, no pot dar idea de las bellas literarias, y del vigor dramátich d' algunas escenas en las que reapareix la inspiració del autor de Las Euras del Mas.

W.

NOVAS

A comissió nombrada per la *Associació catalana d'artistas y escriptors* doná lectura dels estatuts pels que haurá de regirse en cas de mereixer la aprobació dels senyors que s'adereixin al pensament. Com es natural la llengua que 's proposá pera l'ús de la Associació fou la catalana.

Estem nosaltres convensuts de que no hi haurá discussió sobre aquest punt, porque tenint lo centre que 's tracta d'establir la missió de fomentar en Catalunya totas las manifestacions del sentiment, y sent l'instrument de que 'ns valem pera una d'aquestas manifestacions la llengua catalana no 's compendria que para fomentarla 'ns valguessem de la castellana. Es segur que 'ls artistas deixarán aquesta part al criteri dels escriptors, com demá aquestos creurán de la incumbencia dels artistas la construcció ó lloguer del local de la associació y son embelliment.

Tres notables conferencias han tingut lloch derrerament en la *Associació d'excursions Catalana*; la donada per D. Joseph Ricart y Giralt sobre «previsió científica del temps,» que desarrollá ab gran claretat y precisió; la del farmacéutich D. Frederich Benessat, que versá sobre «la necessitat, composició y us del botiquí del excursionista,» de gran utilitat práctica y que probablement se insertará íntegra en lo butlletí de l'Associació; y finalment, la de D. Valentí Almirall, que fou la relació d'una «excursió al Etna,» descrita ab vius colors y gran munió de datos científichs é histórichs. Avuy la donará lo President de l'Associació D. Ramon Arabía y Solanas sobre lo següent tema: «Ascensions y passejadas pe 'ls Alpes,» á la qual es probable segueixi un'altra sobre «antiguas lleys marítimas de Catalunya.»

Acabém de llegir en lo *Polybiblion* de Paris, un article analítich del *Estudio critico-bibliográfico sobre Anacreonte* per D. Antonio Rubió y Lluch, obra digna dels majors elogis per tot crítich imparcial.

En la mateixa revista parisiense, trobem també algunas curiosas no-

tícias sobre la nova *càtedra de las llengüas y literaturas románicas* qu' en la Facultat libre de Lletres de la Universitat catòlica de Toulouse, té á son càrrech l' ilustringat prebere Léonce Conture. Aquest sabi professor ha comensat sa tasca per la historia de la *Renaixensa literaria en l' Europa llatina*. Se ha ocupat particularment d' Espanya é Italia, comparadas ab Fransa. Son fi es de seguir fidelment en sos orígens y progressos fins al segle xvii, cada un dels factors d' aqueix moviment literari que se ha convingut en nomenar *Renaixensa*: l' estudi de l' antigüetat clàsica, lo reviscolament de las literaturas provincials y lo treball del nou esperit en lo domini científich y religiós. Lo curs del any escolar de 1879-80 está enterament consagrat á la *renaixensa italiana del segle xiv y especialment á Petrarca*. Lo mateix professor dedica una conferencia cada setmana á l' estudi de la *llengua d' oc*, que te per doble objecte: 1.er l' exposició metódica de la gramática ab l' indicació sumaria dels orígens llatins, dels punts de comparació ab las altres llengüas románicas y sobre tot ab la *llengua d' oïl*, y dels característichs *patois* del mitjà de Fransa; y 2.^{on} l' explicació d' un tros de prosa ó de poesia que serveix de text á las observacions filològicas y á algunas nocions de historia literaria, d' estètica y de mètrica provençal.

¿Quant podrém véure, entre nosaltres, càtedras de llengua catalana, vasca, gallega etc., á imitació de lo que fan los francesos ab lo gascò y provençal, y los alemanys pera conèixer las principals llengüas no oficials de l' Europa llatina? Deu ho sab.

Desde la aparició de nostre darrer número han baixat al sepulcre dos altres eminencias de nostre art catalá, D. Joaquim García Parreño primer actor y director del *Teatre Catalá* y D. Bernat Calvó Puig, mestre compositor de música. Sentim que la falta d' espay no 'ns permeti estenders en aquest número en consideracions laudatòrias sobre llur valor. Consti avuy lo sentiment que ha causat als catalans tant irreparables perduas y la part que en aquest dolor hi pren *La Renaixensa*.

CONSISTORI DELS JOCHS FLORALS DE BARCELONA.

Llista de les composicions rebudes en aquesta Secretaria fins al dia d' avuy.

Núm. 30. A ma patria.—¡Salut!—31. Berenguer primer.—*La virtud nos enseña el camino que debemos seguir, pero no se encarga de descubrir los lazos que en el podemos encontrar.*—BALMES.—32. Escavatge.—*Non posumus.*—33. Mare dolorosa.—*Apuró hasta las heces la copa del dolor.*—34. Catalunya.—*Magna.*—35. Concells de vells.—*En tractantse de casar fa de mal aconsellar.*—36. Lo ball de la

festa major.—*¡Solo el amor es grande!* proseguia—añadiendo un delirio á otro delirio.—R. DE CAMPOAMOR.—37. Nit de l'ànima.—*Ting por...*—38. Lo pás del llop.—*Torrents y fontanelles—totes se glassarán—los aucellets del ayre—de fret se morirán.*—CORRANDA POPULAR.—39. Zeid.—.....*dolorido pensando en su porvenir...*—UBALDO PASARON.—40. Defelliment.—*Non est dolor...*—41. L' historia del amor.—*Foch foll.*—42. A Tortosa.—*Gloria.*—43. Lo sometent.—*Y 'ls uns per l' E' al sortian,—altres per Cap-pont al dret.*—44. Lo botxí del Rey en Pere.—*L' unió en Valencia.*—45. Lo crit dels almo-gávans.—*Patria.*—46. La Gelosía.—*Trajedia en tres actes—No té pietat.*—47. La forastera.—*Forasters de Barcelona,—forasters no 'n vulgáu may!*—48. L' aygua del cel.—*Amor.*—49. Malas llenguas.—*Con mucho menos hablar—y mucho más trabajar—se salvaria el país.*—LARRA.—50. La cansó del músich.—*Do re mi fa sol.*—51. La bandera de la patria.—..... *empeñado el infante D. Alonso en reco-brar su pendon etc.*—FELIU DE LA PEÑA.—52. *¡Bells amors!—Y en son niu, niuhet d' amor...*—53. Amor.—*Ideal.*—54. L' arbre de la patria.—*Llibertat.*—55. Mestre Blay.—*Cástich de Deu.*—56. La pu-billa del Mas Gran.—*Au, qu' us contaré una feta...*—FREDERICH SC-LER.—57. L' afany de l' eura.—*Avant.*—58. Un home.—*Jo y ell som dos.*—59.—Lo camí de Sant Jaume.—*Spes.*—60. Una llàgrima.—*Allons, ja n' ai donc plus qu' à suivre ce que aime.*—LAMARTINE.—61.—La meva amor.—*Cançoneta.*—62. L' olivera.—*Fides.*—63. Lo 19 de Mars.—*Usansa. Patria. Amor.*—64. Lo Palmer.—*Sembla una flor que cau del cel.*—65. Maig.—*Mes de flors.*—66. Concell.—*Creyeume á mi—y anirèu bé.*—67. Lo Miserere.—*¡Miserere mei, Deus!*—68. L' estatge de la dissort.—*¿Nació jamás la felicidad del crimen?*—WALTER SCOTT.—69. Catarina d' Aragó.—70. Ursula.—*¿Qué hi há com l' amor?*—71. Memories d' un estudiant.—*Novela.*—A C...—72. Tria.—*Poquet y bo?... Tant de bo!*—73. Fábulas.—*Je chante les héros dont Esope est le père.*—LA FONTAINE.—74. Ego sum.—*D' après nature.*—75. Les noces del infant.—*Drama—Crónica d' en Pere IV, cap. I. Crónica d' en Muntaner, cap. CLXXVIII y CCXLV.*—76. Conhort.—*Creo en Dios padre todopoderoso.*—77. La cansó del cansoner.—*La birèndon.*—78. Lo cant de la patria.—*Vox populi vox Dei.*—79. Montesa cristiana.—*Romaucet.*—80. Lo mon.—*Quien mas mira menos vé.*—F. CANONJE.—81. Las tres ca-ras.—*Per vida de Sidenham,—sempre 'l metje es desgraciat.*—P ES-TORCH Y SIQUÉS.—82. Dubte d' amor.—*Dubto; vethoaquí tot!*—J. M. BARTINA.—83. L' estreno.—*Llum!*—84. L' horta de Valencia.—85. Sagunto.—*Immortalitas tibi est.*—86. La copa del dolor.—*Fiat voluntas tua.*—87. Flour passido.—*Poulido flour,—me fas dou-lour!...*—88. La colometa blanca.—*Lætabor et exultabor in te.*—DAVID, salm IX, vers 3.—89. Cárlos.—*Drama.*—90. Dos matrimo-nis.—*Desgraciat qui ho ensopega.*—91. La cansó del comparsa.—*Yo quiero ser cómico.*—LARRA.—92. Quan serèm casats.—*Cançó.*—93. L' almugaver.—*Lo rey me 'l quedo.*—94. Almodis.—*Tragedia.*—95. A una coqueta.—*Qui tot ho vol tot ho pert.*—96. Lo cego.—*Miserias del món.*—97. Lo Jardiner del Rey.—*Las rosas tenen es-pinas.*—98. Al món.—*Aquest món es una bola,—un purgatori, un infern.*—99.—Lo malalt.—*Cosas que passen.*—100. Historia d' una onada.—*Misteri.*—101. La cançó de la dona.—*¡Tretse son tretse!*—102. Nocturn.—*La fosca qu' als dos separa...*—103. Amorosa.—*Chagrin d' amour dure toute la vie,—plaisir d' amour ne dure qu' un instant.*—104. L' enamorad.—*Adeu, punteta de sol—estrella de l' alba clara,—espineta del meu cor—que 'm travessa las entranyas.*

—CANSÓ POPULAR.—105. Mon amich.—*Corretjir al que va errat.*—106. L'espurna.—*Mens agitat molem.*—107. Un amour.—Poema.—*Dou Comte Berenguier. Fraire, bèn nons convèn...*—MISTRAL.—108. Los nets dels ciclops.—*Valor y llealtat.*—109. Al dolor.—*Conhort.*—110. Lo rey y la mort.—*Fatals amors.*—111. Tota una vida.—*Les quatre estacions.*—112. Al renaixement del esperit patri.—113. La germana d'en Jaume lo desdixat.—...y finalmente se retiró al Monasterio de Jiquena donde ya tenia una hermana.—A. DE BOFARULL.—114. La cansó del rovalló.—*¡Que ditxa tindria...*—115. La gran era.—XIX.—116. Himne de Catalunya.—*Surge et ambula.*—117. ¡Què hi farèm!—*Las cabras per sos pecats—portan los genolls pelats.*—118. Los recorts de la masía.—*Aquí... es Espanya;—allà dalt... Catalunya!*—J. LI. PONS Y GALLARZA.—119. L'esperit català.—*Avant.*—120. Un bon consell.—*A los hombres que estan desesperados,—cásalos. en lugar de darles sogas;—morirán poco menos que ahorcados.*—QUEVEDO.—121. Los soldats de Sertori.—Tragedia.—*Preferiria—la mort avans que vèuret, patria, esclava.*—122. Los darrers jorns.—*Dies iræ*—123. Na Dolsa.—*La lley del amor.*—124. A la Poesia.—*La vida ets de les arts.*—125. Mal d'amor.—*Oh, si qu' es un gran mal lo mal d' amor!*—126. Santas-Creus.—*Afront y gloria.*—127. Fam y fret!...—*O Deu es crudel, ó 'l món—serà sens dupte 'l crudel!*—128. Lo Renaixement català.—*Avant!*—129. Plany d' un poeta.—*Voldria 'l premi festiu!*—130. Aubada.—*Amor.*—131. Lo Castell d' Aramprunyá.—Monografia.—*Ets tu, feréstech héroe—d' atlética figura?...—A. BLANCH.*—132. La branca morta.—*Nuestras vidas son los rios—que van á dar en la mar,—que es el morir.*—JORGE MANRIQUE —133. Las vetllas de ca 'l cerer.—*Santa nit!*—134. Carta.—*Vivir con leones y con dragones—es mas pasadero que hacer vida—con la mujer que es malvada.*—ECCLE. cap. 26.—135. Lo salt de la reyna mora.—*Encara veureu las petjadas del cavall.*—136. Consells.—*Tal com raja.*—137. Sospresa, pena y consol.—*Amor et virtus.*—138. Judit de Welp.—Tragedia.—139. Lo Comte Jofre.—*Balada*—140. Himne Universal.—*Sin Beatriz no hubiese existido un Dante; ni sin Laura un Petrarca.*—141. Lo picapoll.—*Es lo rahim mes dols.*—142. Lo Ter.—*¡Patria!*—143.—La Diosa Aurora.—*Patria, fé y amor.*—144. L' últim plany del Cónsol.—*Quin jorn avuy! Quin jorn de tristas novas.*—V. BALAGUER.—145. Lo Retaula.—*Fidelitat.*—146. Cansó de la terra.—*Lo cor se 'm núa—y ¡ay! vull plorar.*—CLAVÉ.—147. Tot sol.—*Afany.*—148. A Montserrat.—*Ab gayta y tamborino—y ab brancas á las mans...*—V. BALAGUER.—149. L' Habana.—*No es or tot lo que llú.*—150. La torre dels Escipions.—*Ille terrarum mihi præter omnes.*—HORACI llib. II od. IV—151. Las barretinas.—*Honradas sempre.*—152. Historia d' un manuscrit.—Novela.—*Ask what is human life—the sage replies.*—WILLIAM COWPER.—153. Los sufriments de Félix.—Novela.—...e viu que per lo vel de cega passió la noticia del loch on era é la conexensa del be é de la veritat continuamente al meu juhy eren stades cobertes...—FRANCESCH CARROC.—154. Eva.—*Et clamor meus ad te veniat.*—155. La familia del Mas dels Salsers.—Novela.—*Amor de mare,—tot lo demés es aire.*—156. Joventut perduda.—*Vull ovirar la caseta—hont lo sol may s' hi ponía.*—157. A una mare en la mort de sa filla.—*La 'm vaig mirar bella estona—y may, may me 'n cansaria!*—158. Meditació.—*Oh eterna mort,—oh eterna vida!*—159. La Molinera de Flassá.—*¡Oydá!*—160. Lo darrer trovador.—*Adeu per sempre, oh patria.*—161. Espigallats.—*Per si os agradan.*—162. Fidelitat.—*Vox populi.*

163. Atenas Catalana.—164. L' estiuhet de Sant Martí.—*Quan l' arbre es vert,—l' ombreta es bona.*—Cansó catalana.—165. Tarraco.—*Colonia victrix Tarraco.*—166. L' ordre.—*Suprema lex esto.*—167. A una poncella.—*Flor d' amor.*—168. La cansó de las flors.—*Cad' arbre, cada planta es un pom de flors, y un hom sent desig de convertirse en abella, per voletejar en esta admósfera.*—GÆTHE.—169. Amor.—*Un alma al amor sujeta—y un corazon que suspira.*—ZORRILLA.—170. Agonitzant.—*La vida es sueño.*—CALDERON.—171. Lo Dubte.—Drama.—*Errar lo menos no importa—si acertó lo principal.*—CALDERON DE LA BARCA.—172. Biografía d' Esteba Gila- bert Bruniquer.—*Jo humil súbdit y oficial de la ciutat de Barcelona.*—173. Montseny.—*Com guayta vigilant, cubert de boyra y neu...*—ARIBAU.—174. L' última aureneta.—*Yo ví sobre un tomillo—que- jarse un pajarillo.*—VILLEGAS.—175. Himne al renaixement.—*Ar- monia.*—176. Pluja.—*Esperansa.*—177. Lluna de mel.—*Fermansas d' eternitat.*—178. Lo Correu de B***.—Novela.—179. Dol.—*Copa de plers, solatjes de dolor.*—180. La vida.—*Ombra.*—181. Contem- plació.—*Perque miro les estrelles—no estigáu, mon Deu, gelós;— m' agrada perdrem entre elles—per encontrarvos á Vos.*—VERDA- GUER.—182. Carta d' amor.—*Hontseyulla, Abril de 18..*—183. La Caritat.—*Donar vestit als despullats y pá als que tenen fam...*—184. Amor.—*Lo tresor de la dona*—185. Redempció.—*Ingrat ab Deu...*—186. Recansa.—*Ara vé lo mes d' Abril,—regalada prima- vera...*—187. Presentiment.—*Tinch febre continua—que'm pensa matar...*—188. Fadrinada.—*Comensém ab alegria—de cantar una cansó...*

Barcelona 31 de Mars de 1880.

P. A. del C.—Lo Secretari, FRANCESCH MATHEU.

SUMARI

***	Lo perfil d' un César.	241
FIDEL FITA.	Lo llibre vert de Manresa.	254
E. BERTRAN Y RUBIÓ.	Una parella.	266
M. OBRADOR BENASSAR.	Gethsemaní.	269
TERENCI THÓS Y CODINA.	Oblit.	273
PAU BERTRAN Y BROS.	Angelical.	275
CARLES PIROZZINI.	Secció de Bellas Arts.	276
W.	Teatros.	280
	Novas.	284
	Consistori dels Jochs Florals de	
	Barcelona.	285